

Datum 2021-09-29
Diarienummer 0906/21

Socialdepartementet

s.remissvar@regeringskansliet.se
s.fs@regeringskansliet.se

Göteborgs Stads yttrande över remiss Ombuds tillgång till vård- och omsorgsuppgifter och förenklad behörighetskontroll inom vården

Göteborgs Stad ställer sig i huvudsak positiv till förslagen i slutbetänkandet Ombuds tillgång till vård- och omsorgsuppgifter och förenklad behörighetskontroll i vården (SOU 2021:39) och tillstyrker slutbetänkandets förslag med beaktande nedanstående synpunkter.

Ombuds elektroniska tillgång till vård- och omsorgsuppgifter

Göteborgs Stad delar utredningens bedömning om att det finns ett behov och klara fördelar med att vårdgivare får möjlighet att i enlighet med patientens frivilliga medgivande, ge någon utanför hälso- och sjukvården som patienten känner personligen elektronisk tillgång till patientuppgifter.

Göteborgs Stad delar också utredningens bedömning att det finns vissa risker förenade med att ge ombud elektronisk tillgång till vård- och omsorgsuppgifter. Av den anledning föreslår utredningen vissa integritetsstärkande bestämmelser införs.

- Ombuds tillgång till vård- och omsorgsuppgifter ska vara uttryck för patientens verkliga och fria vilja. Det ska således helt och hållet bygga på frivillighet från patientens sida att lämna ett medgivande.
- Patienten ska kunna begränsa sitt medgivande så att det endast gäller uppgifter registrerade efter ett visst datum, till exempel den dag medgivandet lämnas eller något tidigare eller senare datum, och/eller uppgifter vid en viss vårdenhet eller organisatorisk enhet. En sådan begränsning ska patienten/omsorgsmottagaren kunna begära, ändra eller upphäva när som helst och av vilket skäl som helst.
- För att vårdgivaren ska uppmärksamma att patienten blivit oförmögen att fatta beslut och att kunna överväga om den elektroniska tillgången bör få fortsätta föreslås att hälso- och sjukvårdspersonalen ska vara skyldig att anmäla misstankar om att patienten inte längre kan lämna ett

medgivande. Samma sak gäller om någon inom hälso- och sjukvårdspersonalen får anledning att misstänka att den enskildes medgivande inte är frivilligt eller att den enskilde inte känner den som fått elektronisk tillgång personligen.

Göteborgs Stad bedömer att utredningens åtgärder är väl avvägda och relevanta. Dock innebär integritetsskyddet att socialtjänstpersonal och hälso- och sjukvårdspersonal kommer ställas in för nya arbetsuppgifter som innebär komplexa och svåra bedömningar. Det är därför önskvärt att lämplig myndighet får i uppdrag att utforma vägledande dokument för hur de integritetsstärkande åtgärderna ska hanteras i praktiken.

Göteborgs Stad ser även behov av att tydliggöra legal ställföreträdarens roll i förhållande till bestämmelserna.

Utredningen anser att ett barn som förstår vad saken gäller, och som har rätt att självt disponera sina uppgifter, ska ha möjlighet att lämna sitt medgivande till att någon, som barnet anser sig känna personligen, får elektronisk tillgång till barnets patientuppgifter. Göteborgs Stad anser att det utifrån barnperspektivet finns en komplexitet i detta och det finns behov av att klargöra vilken funktion som har kompetens att avgöra mognaden hos ett barn med funktionsnedsättning när det gäller att lämna samtycke.

En ytterligare integritetsskyddande åtgärd kan vara att vårdgivarna tidsbegränsar tilldelningen av ombudets behörighet.

Göteborgs Stad synpunkter ovan gäller föreslagna bestämmelserna i patientdatalagen. Motsvarande bestämmelser föreslås gälla i det fall lag om sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation införs. Göteborgs Stad bedömer att samma synpunkter som ovan är relevanta även när det gäller lag om sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation.

Det har inte ingått i utredningens uppdrag att utreda särskilda frågor som rör personer med nedsatt beslutsförmåga. För att kunna lämna ett giltigt medgivande för att ombud ska få tillgång till vård- och omsorgsdokumentation enligt förslaget, måste man förstå vad saken handlar om och vad man gör. När det gäller personer med varaktigt nedsatt beslutsförmåga saknas således möjlighet att lämna ett giltigt medgivande till elektronisk tillgång. I de fallen kan den föreslagna bestämmelsen inte tillämpas. Göteborgs Stad bedömer att exempelvis patienter med demenssjukdomar och personer med annan kognitiv funktionsnedsättning är målgrupper som kan ha stor nytta av att någon de känner har elektronisk tillgång till vård- och omsorgsdokumentationen enligt förslaget. Önskvärt vore att även individer som är oförmögna att fatta beslut och ombuds tillgång till vård- och omsorgsuppgifter finns med som ett utredningsuppdrag.

Göteborgs Stad är tveksamma till att begreppet ombud används. Ombudet kommer enligt förslaget ha tillgång till patienters och omsorgsmottagares vård- och omsorgsuppgifter. I ombudets roll ingår inget agerande i den enskildes ställe. Begreppet ombud kan därav bli missvisande.

Det föreslås vara frivilligt att anordna den elektroniska tillgången till vård- och omsorgsuppgifter. Utredningen anser därför att förslagen i sig inte få några samhällsekonomiska konsekvenser. Göteborgs Stad anser att om betänkandets förslag ska bli genomförda och bidra till en jämlik vård och omsorg behöver betänkandets förslag implementeras brett av vårdgivare och omsorgsgivare i landet. Att tillämpa möjligheten att ge ombud tillgång till vård- och omsorgsuppgifter innebär ökade kostnader för Göteborgs Stad. Befintliga IT-system behöver anpassa eller bytas ut vilket kräver både personella och ekonomiska resurser. Till detta tillkommer kompetensutvecklingsinsatser och praktisk hantering/administration.

HOSP-registret på internet

Göteborgs Stad är i grunden positiv till att allmänheten ska kunna kontrollera om en person har en viss legitimation. Men precis som utredningen beskriver så innebär att göra vissa uppgifter i HOSP-registret ska vara möjliga att söka via internet medför en ökad spridning av personuppgifter och därmed risk för ett ökat integritetsintrång. Integritetsriskerna motverkas genom en integritetsstärkande utformning av regleringen, där såväl sökbegrepp som antalet personuppgifter i sökresultatet begränsas. Som resultat av sökningen får bara visas det angivna person- eller samordningsnumret och anknytande uppgifter i HOSP-registret om namn, typ av legitimation och när den utfärdades samt omfattningen av legitimationen vid partiellt tillträde, yrke och specialitet. Sökresultatet får inte innehålla personuppgifter om annan än den som har en gällande legitimation. Uppgifter om bland annat folkbokföringsort, förskrivarkod, löpande provotid eller begränsningar av förskrivningsrätt bör inte vara tillgängliga för allmänheten på internet.

Med bakgrund av att utredningen föreslår att bara personnummer och samordningsnummer får användas som sökbegrepp är utredningen medveten om att sökfunktionen blir mindre nyttig för den breda allmänheten. Det gäller särskilt som det i den personaladministrativa verksamheten inom den offentliga hälso- och sjukvården normalt råder sekretess för uppgifter om personnummer och födelsedatum.

Trots detta anser Göteborgs Stad att det kan uppkomma situationer där medarbetare upplever sig utsatta på olika sätt och med risk för att personuppgifter sprids. Göteborgs Stad är därför tveksamma till att person- och samordningsnummer ska användas som sökbegrepp och anser att andra alternativ bör utredas. Skulle det exempelvis vara möjligt att som föreslås i utredningsuppslag H, införa en unik legitimationskod som skulle kunna användas som sökbegrepp? Naturligtvis är det då lika viktigt att begränsa vilka uppgifter som är tillgängliga om medarbetaren.

Göteborgs Stad tillstyrker förslaget om att uppgifter om bland annat folkbokföringsort, förskrivarkod, löpande provotid eller begränsningar av förskrivningsrätt inte ska vara tillgängliga för allmänheten på internet.

Annan elektronisk tillgång till HOSP-registret

Göteborgs Stad tillstyrker förslaget om att Socialstyrelsen får besluta att medge en myndighet eller offentlig vårdgivare tillgång till uppgifter i HOSP-registret genom direktåtkomst eller annat elektroniskt utlämnande.

Socialstyrelsen får också besluta att medge en privat vårdgivare tillgång till uppgifter i registret genom annat elektroniskt utlämnande än direktåtkomst.

För Göteborgs Stad som arbetsgivare och vårdgivare innebär en sådan åtkomst och utlämnande att arbetet kan effektiviseras. I dagsläget innebär de legitimationskontroller som görs hos Socialstyrelsen, i samband med exempelvis anställningar, att det blir ledtider. Göteborgs Stads bedömning är att annat elektroniskt utlämnande är att föredra för kommunen som offentlig vårdgivare. Det minimerar riskerna med att få tillgång till uppgifter som inte behövs. I sammanhanget vill Göteborgs Stad framföra att de uppgifter som föreslås göras öppna på internet inte är tillräckliga för Göteborgs Stad som arbetsgivare och vårdgivare. I samband med anställning av legitimerad personal har Göteborgs Stad även behov av uppgifter om förskrivarkod och löpande provotid samt begränsningar av förskrivningsrätt eller varningar.

Frågeställningar för fortsatt utredning ur ett dataskyddseller sekretessperspektiv

Utredningen lyfter ett antal utredningsuppslag för fortsatt utredning. Göteborgs Stad anser att det är viktiga frågor som lyfts i samtliga utredningsuppslag, och önskar att skicka med några synpunkter, vilka anges under respektive punkt.

- A. Tillgång till information vid verksamhetsövergångar och andra strukturförändringar

Göteborgs Stad anser att det är viktigt att utredningen även omfattar verksamheter enligt lag om stöd och service för vissa funktionshindrade (LSS).

- B. Låta sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation omfatta ytterligare grupper inom socialtjänsten

Göteborgs Stad skrev i sitt remissvar till delbetänkandet, SOU 2021:4, att ett förslag om att låta sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation ska omfatta ytterligare grupper inom socialtjänsten behöver utreds ytterligare med fokus på vad som är till gagn för den enskilde. En sådan utredning skulle med fördel ytterligare kunna belysa hur situationen ska hanteras när det gäller personer som inte har förmåga att ta emot informationen eller ta ställning till om man vill motsätta sig ett utlämnande av uppgifter.

- C. Tillåta att uppgiftssamlingar för kvalitetsuppföljning även får användas för forskning och inför en sekretessbrytande bestämmelse för forskningsändamål
- D. En översyn av lagen och förordningen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten
- E. Göra det lättare att lämna ut barns uppgifter till vårdnadshavare
- F. En legitimationskod för den som är legitimerad

Göteborgs Stad anser att detta är en fråga som kan kopplas till sökbegrepp för HOSP-register på internet.

- G. Ta bort direktåtkomst i patientdatalagen och inom sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation
- H. Juridiska frågor som uppstår i samband med nya tekniska lösningar inom hälso- och sjukvården.

Vid behandlingen av ärendet i kommunstyrelsen förekom skiljaktiga meningar:

Daniel Bernmar (V) och Marina Johansson (S) yrkade att kommunstyrelsens yttrande skulle ha den lydelse som anges ovan enligt stadsledningskontorets förslag samt avslag på tilläggsyrkande från SD den 14 september 2021 (bilaga A).

Jörgen Fogelklou (SD) yrkade att kommunstyrelsens yttrande skulle ha den lydelse som anges ovan enligt stadsledningskontorets förslag med tillägg enligt yrkande från SD den 14 september 2021 (bilaga A).

Kommunstyrelsen beslutade först att bifalla stadsledningskontorets förslag.

Kommunstyrelsen beslutade därefter utan omröstning att avslå tilläggsyrkandet från SD.

Göteborg den 29 september 2021
GÖTEBORGS KOMMUNSTYRELSE

Axel Josefson

Mathias Sköld

Tilläggsyrkande angående – Remiss från Socialdepartementet –Betänkandet ombuds tillgång till vård-och omsorgsuppgifter och förenklad behörighetskontroll inom vården (SOU2021:39)

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen:

1. I yttrandet från Göteborgs stad infogas följande meningar på lämplig plats som lyder:

Socialstyrelsen rekommenderas ta fram tydliga forskrifter och råd för tillämpningen av hur regelverket genomförs. Integritetsskyddet kan stärkas ytterligare om patientens/omsorgsmottagarens medgivande får en tidsbegränsad tilldelad tillgång som kan förnyas vid fortsatt förtroende.

Reglering rörande ombudets elektroniska tillgång till uppgifter bör om detta genomförs, utvärderas efter en viss tid, för att säkerställa att regelverket fungerar som tänkt.

Yttrandet

Sverigedemokraterna instämmer med Göteborgs Stads yttrande, men vill att kraven runt behörighetskontroll förtydligas något i texten.

En förenklad behörighetskontroll fyller ett gott syfte i en samlad svensk reglering kring ställföreträdarskap i vården. Många patienter och omsorgsmottagare får hjälp och stöd av närstående och det skulle i många fall säkerligen innebära både en fördel och en lättnad ifall dessa närstående får möjlighet att på ett enkelt sätt ta del av dokumentation rörande patienten eller omsorgsmottagaren.

Mot detta måste även risker vägas in, när ombud ges åtkomst till känslig dokumentation. I kontrollerande relationer kan det finnas en risk för att personer tilltvingar sig rollen som ombud.

Sverigedemokraterna har frågetecken runt hur regleringen ska fungera i praktiken, vad gäller ett eventuellt avbrytande av ombudets elektroniska tillgång till uppgifter. Hur uppmärksammas sådana omständigheter som kan utgöra skäl för att avbryta ett ombuds elektroniska tillgång? Vem ska i praktiken avgöra när tillgången ska avbrytas?

Socialstyrelsen bör därför ges i uppdrag att ta fram förtydligande föreskrifter för tillämpningen om regelverket genomförs. Integritetsskyddet kan stärkas ytterligare om patientens/omsorgsmottagarens medgivande har en tidsbegränsning som förnyas vid fortsatt förtroende.